

راهکارهای کاهش آثار فصلی بودن گردشگری در شهرستان رشت

منیژه اسکندر زاده دمیرچی^۱، آزاده رحیم زاده^۲

^۱ کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت، ایران

^۲ کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی گردشگری دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت، ایران

چکیده

آب و هوا به عنوان شرایط زودگذر جوی و اقلیم یک منطقه به عنوان شاخص محلی بر روی جذابیت ها و همچنین بر روی فعالیتها، ساختارها، کارکردها و آسایش گردشگران اثرگذار می باشد و میتوان گفت که آب و هوا اقلیم به عنوان یک پتانسیل قوی و مهم در امر گردشگری به حساب می آید. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی-تحلیلی با رویکرد کاربردی است از شاخص اقلیم توریستی^۱ استفاده گردیده است که این شاخص شرایط اقلیمی را جهت بهره برداری در توریسم بطور سیستماتیک مورد ارزیابی قرار می دهد برای محاسبه شاخص TCI از پارامترهای میانگین حداکثر دما میانگین دمای روزانه حداقل رطوبت نسبی میانگین رطوبت نسبی بارش ساعت آفتابی و سرعت باد استفاده گردیده و پس از آن به محاسبه زیر شاخصها CID, CI پرداخته شده است. اگرچه بارش باران و کاهش دما در بعضی از ماه ها سبب ایجاد شرایطی با امتیاز و رتبه پایین می شود اما شاخص اقلیم توریستی شهرستان رشت از تنوع زیادی برخوردار است. راهکارهایی از جمله متنوع سازی بازار هدف گردشگری، برگزاری جشنواره و رویدادها و ایجاد مشوق هایی مانند قیمت گذاری متفاوت در فصول کم رونق می تواند موجب تعدیل اثرات نامطلوب فصلی بودن شود.

واژه های کلیدی: شاخص اقلیم توریستی، روش TCI، شرایط اقلیمی، گردشگری، رشت.

^۱ Tourism Climate Index

۱- بیان مساله

در حال حاضر گردشگری یکی از ارکان اصلی توسعه در جهان به شمار می آید. بسیاری از برنامه ریزان و سیاست گذاران توسعه نیز از صنعت گردشگری به عنوان یکی از عوامل تاثیر گذار بر توسعه پایدار یاد می کنند. فصلی بودن گردشگری ناشی از نوع جاذبه های گردشگری و اقلیم می باشد فصلی بودن به طور معمول در ایام خاص به وجود می آید مثل ایام نوروز و تعطیلات تابستان که به دلیل محدودیت کمتر برای تمام اعضای خانواده ها، تقاضا برای مسافرت خیلی زیاد است و در فصل زمستان این تقاضا کاهش می یابد به طوری که اقامت گاهها بدون استفاده می مانند، از این رو، در برنامه ریزی ها باید روش های موثری برای کنترل فصلی بودن در نظر گرفته شود.

کشور ایران از نظر جاذبه های جهانگردی در ردیف دهم و از نظر برخورداری از بیشترین تنوع زیستی کره زمین در ردیف پنجم جهان قرار دارد، چهار فصل بودن اقلیم و تنوع محیطی به دلیل گستردگی ایران در ۱۵ درجه عرض جغرافیایی از جاذبه های مهم جهانگردی است.

شمال، جنوب، غرب و شرق کشور در هر فصل، طبیعت (گرمایی-سرمایی) و اقلیمی خاص خود را دارد که در کمتر جای دیگری نظیر آن دیده می شود و در هر مقطع از سال هر چهار فصل سال در شهرها و نواحی و مناطق گسترده در جغرافیای اقلیمی کشور وجود دارد. اما با این وجود از لحاظ جذب توریسم جایگاه مناسبی به خود اختصاص نداده است یکی از مهم ترین عوامل جذب توریسم شناخت پتانسیل های گردشگری یک مکان می باشد در این راه آشنایی با استعداد های طبیعی یک منطقه از اولویت های ارائه شناسنامه گردشگری منطقه است. مطالعه و شناسایی محدودیت ها و مخاطرات تهدید کننده جوی و اقلیمی و نیز آگاهی از جاذبه ها و پتانسیل های نهفته در ویژگی های جوی و اقلیمی جغرافیای گسترده کشور در فصول مختلف سال، به منظور لحاظ کردن آنها در برنامه ریزی های ملی و استانی نظیر توسعه صنعت گردشگری از اهمیت در خور توجهی برخوردار است. چشم اندازهای جغرافیایی از مهم ترین فاکتورها نزد گردشگران به حساب می آید.

شهرستان رشت با برخورداری از آب و هوای معتدل و مرطوب، هویت غنی کالبدی و تاریخی فرهنگی، شهروندان خونگرم و برون گرا و نیز فضاهای شهری سرزنده و مطبوع، این شهرستان را به کانونی جذاب برای حضور گردشگران تبدیل کرده است. در همین راستا کیفیت و تنوع غذایی ارائه شده در انواع رستوران ها و اغذیه فروشی های، یکی دیگر از عوامل مهم جذب گردشگران به این شهرستان است. شب های فعال و سرزنده، با تعدد کافه ها، فست فودها و رستوران های سنتی، ترکیبی پیچیده از مفهوم سنت و مدرنیته را در بافت کهنه و نو شهری شهرستان پدید آورده است.

شهرستان رشت با شرایط جغرافیایی خاص از مناطق مستعد گردشگری محسوب می گردد که سالیانه گردشگران بسیاری به این منطقه سفر می نمایند، که در صورت توجه کافی به این جاذبه ها و ایجاد امکانات و سرمایه گذاری مناسب می توان این منطقه را به یکی از کانون های گردشگری تبدیل نمود.

برای آگاهی از چگونگی توسعه ی گردشگری یک منطقه در آینده باید به ویژگی های اقلیمی آن توجه داشت و بر پایه ی اقلیم هر منطقه، فصل مناسب برای گردشگری را شناسایی کرد، ظرفیت ها و قابلیت ها را شناخت و براساس آن برنامه ریزی کرد.

۲- اهداف تحقیق

۱- شناخت پتانسیل ها و قابلیت های توریسم شهرستان رشت در فصول مختلف سال

۲- ارائه راهکارهایی جهت استفاده بهینه از پتانسیل های گردشگری در تمامی فصول سال

۳- فرضیه

"در شهرستان رشت توسعه‌ی گردشگری در فصول مختلف سال امکان پذیر است."

۴- محدودهی تحقیق

شهرستان رشت بین مدار ۳۷ درجه، ۰۱ دقیقه تا ۳۷ درجه، ۲۷ دقیقه عرض شمالی و مابین نصف النهار ۴۹ درجه، ۲۸ دقیقه تا ۴۹ درجه، ۵۰ دقیقه طول شرقی واقع شده است. (سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان)

۵- ادبیات موضوعی تحقیق

- فصلی بودن صنعت گردشگری

می توان گفت فصلی بودن در مقوله ی گردشگری اصطلاحاً بزرگترین درداین صنعت به حساب می آید فصلی بودن را می توان چنین تعریف کرد:

"عدم تعادل موقتی در تقاضای گردشگران که نمودش در تعداد بازدیدکنندگان، میزان مخارجشان و همچنین تعداد شب های اقامتشان در مقصد، ترافیک در بزرگراه ها، میزان ازدحام در جاذبه‌ها و ... دیده می شود." (باتلر^۱، ۱۹۹۴)

در سال ۱۹۹۲، که هیلبرگ^۲ تعریف دیگری از فصلی بودن عبارتست از: " فصلی بودن یک حرکت سیستماتیک و نه لزوماً منظم، می باشد که تحت تاثیر تغییرات آب و هوایی، تعطیلات تقویمی و زمانبندی تصمیماتی است که آژانس های اقتصادی اتخاذ می کنند."

به دلیل بروز پدیده فصلی بودن و در نتیجه عدم استفاده ی کارآمد از منابع و تسهیلات در ایجاد درآمدهای گردشگری در طول سال، در کوتاه مدت نمی توان انتظار بازده سرمایه را داشت. بنابراین برای سرمایه گذاری در این صنعت همیشه ریسک زیادی وجود دارد. لذا به منظور استفاده ی کارا و موثر از زیرساخت ها و تسهیلات، بایستی این پدیده به درستی شناخته و علل پیدایش آن و همچنین پیامدهایش به خوبی درک شود.

- علل بروز گردشگری فصلی

کم و بیش در تمامی مناطق گردشگرپذیر، تقاضای فصلی وجود دارد. اما مدت آن از مقصدی به مقصد دیگر متفاوت است. گردشگری فصلی ناشی از تغییرات در آب و هوا، مرخصی های باحقوق سالیانه، زمانبندی تعطیلات مدارس، فشارهای روانی و ... می باشد. یعنی ممکن است دوران پر رونق در یک مقصد ۲ هفته باشد و در مقصدی دیگر به بیش از چند ماه نیز برسد.

علت فصلی بودن تقاضا به طور کلی به دو دسته تقسیم می شود:

۱. فصلی بودن طبیعی

۲. فصلی بودن سازمان یافته

فصلی بودن طبیعی به تغییرات منظم و موقتی در پدیده های طبیعی در یک مقصد خاص اشاره دارد که عمدتاً ناشی از تغییرات آب و هوایی، تغییر فصل، باد و... می باشد. مثل برف باران و دمای هوا که -تحت تاثیر درجه تابش آفتاب است - تقریباً می توان گفت که آب و هوا مهم ترین عامل بروز گردشگری فصلی است، درست مانند گردشگرانی که در مناطق سردسیر زندگی می کنند و ترجیح می دهند تعطیلات خود را در مناطق گرمسیر سپری نمایند. فصلی بودن سازمان یافته از فعالیت های

¹ Butler

² Hylleberg

انسانی نشات می‌گیرد و فاکتورهای فرهنگی، مذهبی، نژادی و اجتماعی آن را به وجود می‌آورند. مثل تعطیلات مذهبی (عاشورا و تاسوعا در ایران) و یا تعطیلات نوروز که ریشه در فرهنگ دارد و در کل به آن تعطیلات عمومی اطلاق می‌شود. این تعطیلات تقریباً در تمامی کشورها وجود دارند و اکثراً یک روزه هستند و در طول سال، حداقل تاثیر را روی گردشگری می‌گذارند. اما شاخص‌ترین شکل فصلی بودن سازمان یافته، تعطیلات صنعتی و تعطیلات مدارس که برجسته‌ترین آن، تعطیلات تابستانی مدارس است طولانی مدت تعطیلی مدارس بزرگترین و تنها عامل تمرکز گردشگران در فصولی خاص می‌باشد. تعطیلات صنعتی عبارتست از مرخصی‌های باحقوقی که به کارکنان سازمان‌ها، ادارات دولتی و کارخانجات صنعتی داده می‌شود. صنعت گردشگری، بسیاری از گردشگران خود را مدیون سفرکارکنانی است که در کارخانجات صنعتی کار می‌کنند. فصلی بودن سازمان یافته در مقایسه با فصلی بودن طبیعی الگوی منظم کمتری دارد. در خیلی از کشورها تلاش شده تا تعطیلات صنعتی بر تعطیلات مدارس منطبق شوند تا خانواده‌ها بتوانند مسافرت جمعی داشته باشند (هیام^۱، ۲۰۰۲). ذوالفقاری، ۱۳۷۸، در مقاله (ارزیابی تاثیر آب و هوا بر صنعت گردشگری) امکانات و محدودیت‌های تحقیق تاثیر آب و هوا در زمینه گردشگری که در ابتدا اهمیت آب و هوا در زمینه گردشگری و سپس جنبه روش شناختی مسائل موجود که در تحقیقات آب و هوایی ارزیابی می‌شود را مورد بررسی قرار می‌دهد.

-عسگری، ۱۳۸۱، در مقاله (گردشگری و جنبه‌های دمایی و رطوبتی اقلیم در رامسر)، با استفاده از داده‌های آماری سی ساله دما، رطوبت و تاثیر همزمان آن‌ها بر آسایش و گردشگری پرداخته است.

-لایقی، ۱۳۸۲، در مقاله (بررسی نحوه تاثیر عناصر اقلیمی بر صنعت گردشگری در استان گیلان)، ضرایب آسایش ۵ ایستگاه در شمال کشور مورد بررسی قرار داده که باتوجه به میانگین ماهانه داده‌ها و محاسبه نحوه تغییر آن‌ها بهترین اقلیم را در ماه‌های گرم و در ماه‌های سرد از نظر شرایط آسایش بررسی می‌کند.

-آلن پری، ۱۹۹۳، در مقاله خود تحت عنوان (اثرات متقابل اقلیم و اوقات فراغت) گردشگری را از نظر رشد، سریع‌ترین صنعت جهان می‌داند که احتمالاً از اوایل قرن ۲۰ بزرگترین صنعت در دنیا است و آب و هوا را یک مفهوم محیطی می‌داند که تفریح و گردشگری در قالب آن شکل می‌گیرند.

-هامپلتون، ۲۰۰۲، در مقاله‌ای به نام (اقلیم و انتخاب مقصد گردشگرهای آلمان)، پاره‌ای از متغیرهای اقلیمی نیاز گردشگرهای آلمان از قبیل درجه حرارت، بارندگی، تعداد روزهای مرطوب و تعداد روزهای یخبندان زمینی که به طور مشخصی در انتخاب مقصد مسافرت لحاظ می‌شوند را مورد بررسی قرار داده است.

۶- روش تحقیق

مواد: جهت دستیابی به اهداف تحقیق از داده‌های ایستگاه هواشناسی رشت، سال‌های آماری (۱۹۵۶-۲۰۱۰) استفاده گردید. شاخص‌های: تعداد ساعات آفتاب، میزان بارندگی، سرعت باد، شاخص آسایش روزانه، شاخص آسایش شبانه روزی مدنظر قرار گرفت. سپس بر مبنای روش TCI به تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق و در نهایت تفسیر و استخراج نتایج پرداخته شده است. باتوجه به اهمیت موضوع این تحقیق بر اساس اهدافش از نوع کاربردی و بر اساس طرح تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی می‌باشد.

¹ Higham

تعیین منطقه آسایش به روش شاخص TCI

این روش در سال ۱۹۸۵ توسط میسزکوفسکی برای ارزیابی اقلیم جهت فعالیت های گردشگری ابداع شد. در این روش عناصر مختلف اقلیمی برای یک منطقه بررسی شده و برحسب مدل، ضریب های مختلفی گرفته و در نهایت امتیاز هر ماه یا هر مقطع زمانی که در نظر گرفتیم، محاسبه می شود. برای محاسبه این روش از آمار ۵۵ ساله ایستگاه رشت سایت آب و هواشناسی ایران استخراج شده است سال های آماری ۱۹۵۶-۲۰۱۰ و باتوجه به مراحل کار در نهایت در فرمول زیر جاگذاری و نتایج حاصله بدست آمده است.

روش گردآوری اطلاعات

-روش کتابخانه ای: با استفاده از اسناد، مدارک، کتاب ها، نشریات تخصصی، مقالات و...
-مطالعات میدانی: مراجعه به شهر برای تهیه عکس، مصاحبه، اطلاعات خام جمع آوری می شود.

ابزار گردآوری اطلاعات

در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات از ابزاری چون فیش برداری، مراجعه به بانک های اطلاعاتی و شبکه های کامپیوتری، مشاهده و... استفاده گردیده است.

۷- یافته های تحقیق

جهت دستیابی به اهداف تحقیق از داده های ایستگاه هواشناسی رشت استفاده گردید. سپس بر مبنای روش TCI به تجزیه و تحلیل داده های تحقیق و در نهایت تفسیر و استخراج نتایج پرداخته شده است.

-شاخص CID

شاخص CID شاخص آسایش روزانه با دو مولفه حداکثر دما و حداقل رطوبت نسبی است. یعنی ترکیب این دو عنصر، شاخص آسایش روزانه را برای ما محاسبه می کند جهت برآورد امتیاز هر کدام از شاخص های ذکر شده از مقیاس مخصوص به آن استفاده می کنیم. جهت محاسبه و برآورد شاخص آسایش روزانه از TCI Calculator برای محاسبه استفاده شده است و شاخص آسایش روزانه، با ۴۰ امتیاز از ۱۰۰ امتیاز بیشترین سهم و در واقع بیشترین اهمیت را در اقلیم گردشگری یک منطقه دارا می باشد.

جدول ۱: شاخص آسایش حرارت روزانه (CIA) شهرستان رشت دوره آماری ۱۹۵۶-۲۰۱۰

ماه	حداکثر دما (سانتیگراد)	حداقل رطوبت (درصد)	ضرایب
مهر	22.1	72	5
ابان	17.5	71	3
آذر	13.5	71	2.5
دی	11	71	2.5
بهمن	11.2	70	2.5
اسفند	13.5	69	2.5

فروردین	19	64	4
اردیبهشت	24	62	5
خرداد	28.1	59	4
تیر	30.3	59	3
مرداد	30.2	61	2
شهریور	26.7	68	4

- شاخص CIA

CIA آسایش شبانه روزی با ترکیب دو عنصر میانگین دما و میانگین رطوبت نسبی می باشد. در واقع کمترین امتیاز را در شاخص اقلیم گردشگری دارد (ضریب ۱۰). جهت محاسبه و برآورد شاخص آسایش شبانه روزی از TCI Calculator برای محاسبه استفاده شده است.

جدول ۲: برآورد شاخص آسایش شبانه روزی CIA شهرستان رشت دوره آماری ۱۹۵۶-۲۰۱۰

ماه	میانگین دما (سانتیگراد)	میانگین رطوبت (درصد)	ضرایب
مهر	17.7	87	4
ابان	12.9	86	2.5
آذر	8.9	86	2
دی	6.7	85	2
بهمن	7	85	2
اسفند	9.4	84	2
فروردین	14.3	81	2.5
اردیبهشت	19.2	79	4
خرداد	23.2	76	5
تیر	25.3	75	4
مرداد	25.3	78	4
شهریور	22.2	83	5

- بارش P

در اقلیم گردشگری یک عامل منفی تلقی می‌شود و اثر منفی را که این عنصر بر روی لذت تعطیلات می‌گذارد را منعکس می‌کند. بنابراین بارش کم یک مزیت برای اقلیم گردشگری به حساب می‌آید. به همین خاطر ضریب ۵ ایده آل و به سمت صفر روبه نارضایتی پیش می‌رود. بیشترین بارش در ماه مهر برابر ۲۱۱.۵ میلی‌متر و کمترین بارش در ماه تیر برابر ۴۲.۳ میلی‌متر می‌باشد و برآورد شاخص بارش از TCI Calculator برای محاسبه استفاده شده است.

جدول ۳: برآورد شاخص بارش شهرستان رشت دوره آماری ۱۹۵۶-۲۰۱۰

ماه	بارش میلی‌متر	ضرایب
مهر	211.5	0
آبان	186.8	0
آذر	155.8	0
دی	132.4	1
بهمن	116	1.5
اسفند	112.5	1.5
فروردین	64.8	3
اردیبهشت	51.5	3.5
خرداد	43	4
تیر	42.3	4
مرداد	68.4	3
شهریور	152.5	0

- ساعات آفتابی S

میزان ساعات آفتابی ماهانه در ماه می‌باشد. ابتدا باید میانگین روزانه ساعت آفتابی را محاسبه کنیم برای تبدیل ساعت آفتابی ماهانه را بر ۳۰ تقسیم گردید تا به روزانه تبدیل شود. این شاخص در مجموع مثبت ارزیابی شده ولی خطر آفتاب سوختگی و روزهای داغ به عنوان عامل منفی یاد می‌شود. در مجموع از ۵ تا صفر به سمت نارضایتی پیش می‌رود. بیشترین ساعت آفتابی در تیر ماه برابر ۷.۲ ساعت می‌باشد و برآورد شاخص ساعت آفتابی از TCI Calculator برای محاسبه استفاده شده است.

جدول ۴: برآورد شاخص ساعت آفتابی شهرستان رشت دوره آماری ۱۹۵۶-۲۰۱۰

ماه	ساعت آفتابی	ضرایب
مهر	3.9	1.5
ابان	3.3	1.5
آذر	3.0	1.5
دی	3.1	1.5
بهمن	2.9	1
اسفند	3.0	1.5
فروردین	3.9	1.5
اردیبهشت	5.6	2.5
خرداد	6.9	3
تیر	7.2	3.5
مرداد	6.1	3
شهریور	4.5	2

-سرعت باد w

سرعت باد ماهانه نات می باشد. ابتدا باید سرعت باد را به کیلومتر ساعت تبدیل کنیم و برای تبدیل سرعت باد به کیلومتر ساعت سرعت باد به نات را در ۱.۸ ضرب می کنیم تا به کیلومتر ساعت تبدیل شود. باد در اقلیم گردشگری شاخص مثبتی می باشد و از صفر به سمت ۵ رو به ایده آل می کند. باد به عنوان یک عامل مهم در گردشگری نقش مثبتی را ایفاء می کند. و حداکثر دما در هر ماه (۱۴ تا ۲۴ درجه برای سیستم نرمال، ۲۴ تا ۳۳ درجه برای سیستم آلایزه و بیش از ۳۳ درجه برای سیستم اقلیم گرم) را نشان می دهد و برآورد شاخص ساعت باد از TCI Calculator برای محاسبه استفاده شده است.

جدول ۵: تعیین ضرایب باد در روش TCI شهرستان رشت دوره آماری ۱۹۵۶-۲۰۱۰

ماه	باد (کیلومتر در ساعت)	نوع سیستم باد	ضرایب
مهر	4.0	نرمال	۴.۵
ابان	4.3	نرمال	۴.۵

آذر	5.0	نرمال	۴.۵
دی	5.6	نرمال	۴.۵
بهمن	5.6	نرمال	۴.۵
اسفند	4.9	نرمال	۴.۵
فروردین	4.9	نرمال	۴.۵
اردیبهشت	4.5	نرمال	۴.۵
خرداد	4.1	آلیزه	2.5
تیر	4.0	آلیزه	2.5
مرداد	4.1	آلیزه	2.5
شهریور	4.0	آلیزه	2.5

با توجه به جداول حاصله و ضرایب بدست آمده برای هر یک از مجهولات و جاگذاری در فرمول نهایی TCI Calculator و با تحلیل جدول کیفیت نهایی شاخص اقلیم گردشگری بدست آمده است و برای هر ماه با توجه به داده های آماری آن ماه یه تحلیل کلی برای شاخص گردشگری بیان شده است و با توجه به جدول زیر بهترین فصل برای گردشگری عمومی اردیبهشت می باشد. البته لازم به ذکر می باشد ماه خرداد نیز در اولویت دوم برای گردشگری در نظر گرفته شده است و سپس تیر، مهر و فروردین می باشد فصل آذر نیز اصلا برای گردشگری مناسب نمی باشد.

جدول ۶: کیفیت نهایی شاخص اقلیم گردشگری

ماه	امتیاز TCI	ارزش توصیفی TCI
مهر	63	خوب
ابان	44	ناچیز - حاشیه ای
آذر	39	نا مناسب
دی	43	ناچیز - حاشیه ای
بهمن	43	ناچیز - حاشیه ای
اسفند	45	ناچیز - حاشیه ای

خوب	64	فروردین
عالی	81	اردیبهشت
خیلی خوب	75	خرداد
خوب	67	تیر
قابل قبول	53	مرداد
قابل قبول	55	شهریور

۸- بررسی فرضیه

در شهرستان رشت توسعه گردشگری در تمام فصول سال امکانپذیر می باشد.

-آب و هوا به عنوان شرایط زودگذر جوی و اقلیم یک منطقه به عنوان شاخص محلی بر روی جذابیت‌های منطقه و همچنین بر روی فعالیت‌ها، ساختارها کارکردها و آسایش گردشگران توریسم‌ها اثرگذار می باشد و میتوان گفت که آب و هوا به عنوان یک پتانسیل قوی و مهم در امر گردشگری به حساب می آید.

اگر چه بارش باران و کاهش دما در بعضی از ماه‌ها سبب ایجاد شرایطی با امتیاز و رتبه پایین می شود اما شاخص اقلیم توریستی شهرستان رشت از نوع زیادی برخوردار است و منطقه از نظر آسایش اقلیمی، از شرایط سرد تا گرم و شرجی قرار دارد. و برای انواع گردشگری مناسب می باشد. درست است که بر طبق مدل ماه اردیبهشت بهترین ماه برای گردشگری می باشد اما در ماه‌های دیگر سال نیز شهرستان رشت پتانسیل فعالیت گردشگری را دارد. براین اساس فرضیه پژوهش اثبات می گردد.

۹- نتیجه گیری

صنعت گردشگری با ویژگی‌های خاص خود، صنعتی پویا با آینده ای روشن تلقی می شود، سرمایه گذاری در این صنعت در تمام کشورهای دارای جاذبه‌های جهانگردی رو به افزایش است. این صنعت نه تنها در پیشبرد اقتصاد ملی و درآمدهای ارزی نقش دارد بلکه صنعتی پاکیزه و عاری از آلودگی و در عین حال ایجاد کننده مشاغل جدید است.

اقلیم مهم‌ترین عامل در توسعه صنعت توریسم محسوب می شود. مسافرت‌های گروهی و دسته جمعی با شرایط آب و هوایی پیوند می خورد. عامل ارتفاع و اعتدال درجه حرارت به همراه مناسب بودن شکل ظاهری زمین و قابلیت دسترسی آن، از عواملی محسوب می شوند که شرایط توریسم زمستانی را فراهم می آورند. محیط طبیعی بعنوان رکن اصلی جریان گردشگری در تبلور فضایی برای جذب گردشگر در قطب گردشگری شهرستان فوق نقش بسیار مهم و متفاوت تری را از سایر قابلیت‌ها بازی کرده و ابزارهای متنوع تری را نیز در اختیار برنامه ریزان و متولیان توسعه گردشگری در این ناحیه می نهد. شهرستان رشت با برخورداری از فضای اقلیمی، ساحل، جلگه، ساختارهای زمین شناختی و ژئومورفولوژیکی، هیدرولوژی، پوشش گیاهی، حیات جانوری و ... از عناصر اصلی و جذاب طبیعت گردی در این مناطق می باشد.

در برنامه‌ریزی‌های توریستی تأکید روی کوتاهی فصول و تعیین مدت زمان استفاده از ورزش‌های هوای آزاد مثل شنا، تنیس و گلف ضروری می‌نماید. در فصول توریستی درجه حرارت و رطوبت زیاد هتل‌های مجهزی می‌طلبد و در باران‌های سنگین نگهداری و مرمت جاده‌های نواحی توریستی از ضروریات است. دلیل اهمیت آب و هوا در گردشگری به این خاطر است که اولاً در بعضی مواقع خود آب و هوا بصورت یک عامل جاذبه محسوب می‌شود، مثل جاهایی با زمستان‌های گرم که مورد تقاضای مردم نواحی سردسیر قرار می‌گیرد و بالعکس.

ثانیاً اینکه تنوع آب و هوا در یک منطقه یا یک کشور گستردگی صنعت گردشگری و امکان وجود فعالیت‌های گردشگری را در فصول مختلف فراهم می‌کند. از این‌رو استان گیلان (شهرستان رشت) به همراه استان مازندران تنها منطقه با اقلیم معتدل و مشابه اقلیم مدیترانه‌ای در ایران است که برای جذب گردشگر نسبت به بقیه نقاط کشور مناسب‌تر است. بطور اساسی اقلیم شمال کشور به لحاظ مطبوع بودن آن بویژه برای گذراندن فصل تعطیلات به خصوص و تابستان جهت استفاده مردم نواحی گرمسیری، زبان‌دعام و خاص است. برعکس اقلیم گرم سواحل جنوبی کشور که به خصوص در فصل تابستان یک عامل دافعه محسوب می‌شود، در شمال آب و هوا اغلب یک عامل جاذبه برای گردشگران است.

تاکنون تحقیقات بسیاری درباره ویژگی فصلی بودن گردشگری و نتایج آن انجام شده است. آنچه در اغلب این تحقیقات مشترک است، تمرکز بر این موضوع به عنوان یکی از ویژگی‌های منفی صنعت گردشگری است. تمامی مقصدها و کسب‌وکارهای گردشگری با مساله فصلی بودن کم و بیش روبه‌رو هستند. فصلی بودن این صنعت عامل اصلی زیاده‌و کم شدن جمعیت گردشگران و بازدیدکنندگان یک مقصد در فصول گوناگون یک‌سال است. به همین دلیل است که برخی مقصدها در فصول پربازدید با چنان حجمی از تقاضای گردشگران مواجه می‌شوند که قادر به پاسخگویی به آن نیستند و در فصول کم بازدید بافت شدید درآمد و کساد در بازار گردشگری مواجه هستند. گردشگری برای شهرستانی دارای جاذبه‌های توریستی از قبیل رشت می‌تواند به مهم‌ترین منبع کسب درآمد تبدیل شود، مشروط بر اینکه برنامه ریزی صحیح و همه‌جانبه توأم با آینده‌نگری برای آن تنظیم و اجرا شود. تمامی اقدامات که موجب افزایش ضریب ماندگاری مسافران در شهرستان می‌شود باید به انجام برسد چرا که افزایش ضریب ماندگاری مسافران یکی از مهم‌ترین ابزارهای توسعه اقتصادی است.

۱۰- پیشنهادها

فصلی بودن از مهم‌ترین چالش‌های صنعت گردشگری و به نوعی بزرگ‌ترین معضل این صنعت محسوب می‌شود؛ چرا که به تجمع سفر دامن زده و همه‌مکانی و همه‌زمانی بودن سفر را نیز تحت تاثیر قرار می‌دهد. به نظر می‌رسد ساماندهی تعطیلات آخر هفته یکی از راه‌های برون رفت از این چالش مهم باشد که نیاز به همراهی و همکاری تمام ارگان‌های مربوطه و اراده‌ای جمعی دارد. در ذیل به چند راهکار عمده می‌پردازیم:

-قیمت گذاری

قیمت گذاری تشویقی یا فصلی مانند تخفیف‌ها، موجب افزایش بازدیدها، افزایش اقامت در مقصد و افزایش بازدهی در دوره رکود و از طرفی افزایش قیمت‌ها برای کاهش ازدحام در دوره رونق می‌شود. همچنین اعمال تخفیف‌هایی برای رزروهای گروهی موجب افزایش تقاضا و بازدیدها در دوره رکود می‌شود. برنامه ریزی مالی و بودجه بندی برای مدیریت نوسانات هزینه‌های عملیاتی (کارکنان و دیگر موارد درگیر) براساس روندهای دوره‌ای نیز موجب توانایی در کنترل نوسانات هزینه‌های مختلف فصلی خواهد شد.

-ایجاد تنوع در جاذبه ها

ایجاد تنوع در جاذبه ها می تواند اشتیاق و انگیزه سفر را در گردشگر ایجاد کند که از آن جمله می توان به مواردی همچون برگزاری یک رویداد و فستیوال که موجب افزایش بازدید در دوره رکود می شود، توسعه و گسترش جاذبه های محلی، توسعه تسهیلاتی یا ساختاری مانند حمل و نقل و دیگر تسهیلات عمومی، تغییر در سطح خدمات رسانی و کاهش ساعات کار در فصول رکود که موجب کاهش هزینه ها و افزایش بازدهی خواهد شد، ارائه خدمات تکمیلی مانند ترکیب تسهیلات موجود در جاذبه ها با تسهیلات محلی، مانند همکاری متل با کافی شاپ های کوچک که موجب توسعه فصول عملیاتی و کاهش فصول رکود می شود و ارائه بسته های تعطیلاتی ویژه در دوره رکود که افزایش انگیزه را به همراه دارد، اشاره کرد. علاوه بر این، ایجاد کمپین های بازاریابی برای جذب بازارهای مختلف در فصول مختلف به معنای داشتن یک نگاه چند بخشی که موجب از بین رفتن نوسانات تقاضا می شود، ملحق شدن به تورگردانان یا آژانس های مسافرتی برای فروش کالاها و خدمات که موجب رونق کسب و کار در دوره های رکود و افزایش نفوذ در بازار می شود از جمله نکات مهمی است که باید در نظر داشت.

-تسهیلات دولتی

در این میانه اما تاثیر تسهیلات دولتی را در افزایش سفر در فصول کم سفر نباید نادیده گرفت. دولت در افزایش تعطیلات و اختصاص دوره طولانی تر برای آن، که موجب یکنواخت تر شدن فراز و فرود تقاضا می شود نقش بسزایی دارد. همچنین برنامه ریزی و اجرای طرح هایی برای افزایش بازار کار و همین طور تشویق در جهت انعطاف نیروی کار همچون وضع قوانین سهل تر در ارائه ویزای کاری برای کار فصلی یا انگیزه های آموزشی، ایجاد کمیسیون خدمات حمایتی کسب و کارها، ایجاد کمیسیون کمک های مالی دولت برای توسعه کالاها یا خدمات محلی که موجب بهبود کسب و کار یا بهبود وضعیت مقصد برای افزایش میزان گردشگر می شود و ارائه مشوق های مالیاتی (مثلا در قیمت سوخت) که به افزایش سفر به مناطق دوردست منجر می شود از دیگر حمایت های دولتی برای رونق سفر در ایام کم سفر هستند. برنامه ریزی و اجرای طرح های بازسازی زیست محیطی که موجب جبران خسارات وارد شده به محیط زیست در طول دوره رونق می شود، حمایت از طرح های جامعه محلی در دوره رکود، توسعه و گسترش زیر ساخت های منطقه ای و توسعه شبکه ها و مشارکت کسب و کارهای محلی نیز از دیگر حمایت های دولتی در این زمینه هستند.

منابع و ماخذ

۱. پوروخشوری، زهرا، ۱۳۸۰، راهکارهای بهینه زیست محیطی در گردشگری ساحلی، انتشارات محیط زیست
۲. داس ویل، راجر، ۱۳۸۴، مدیریت جهانگردی، ترجمه محمدعربی و داود ایزدی، تهران، دفتر پژوهش های فرهنگی
۳. دیبایی، پرویز، ۱۳۷۶، شناخت جهانگردی، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی
۴. روابط عمومی میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان گیلان، ۱۳۹۴
۵. رضوانی، محمدرضا، ۱۳۸۵، جغرافیا و صنعت توریسم، تهران، انتشارات پیام نور
۶. رنجبر، محسن، ۱۳۹۰، مقدمه ای بر برنامه ریزی و اکوتوریسم، تهران، آییژ
۷. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان
۸. علی اکبری، اسماعیل، ۱۳۹۲، جغرافیای گردشگری ایران، تهران، انتشارات سمت
۹. فرید، یدالله، ۱۳۷۵، جغرافیا و شهرشناسی، انتشارات دانشگاه تبریز
۱۰. فنل، ای، دیوید، ۱۳۸۵، مقدمه ای بر طبیعت گردی، مترجم: جعفر قادیکلایی، انتشارات دانشگاه مازندران

۱۱. قادری، اسماعیل، ۱۳۹۲، مقدمه ای بر جغرافیای جهانگردی ایران، تهران، نشر مهکامه
۱۲. ولا، ف و بیچریل.ی، ۱۳۸۴، گردشگری بین المللی، ترجمه محمدابراهیم گوهریان، تهران، انتشارات امیرکبیر
13. www.gecomuseum.com